

«JUDENSCHWEIN»: Hvis du lo av «jødesvin»-sketsjen, må du lese historie.

NRKs farlige glemsel

NRK har omsider halv hjertet beklaget og fjernet videoen som opprinnelig ble delt av NRK Satiriks i midten av juli med oppfordringen «tagg en jøde». Videoen viser en eldre mann med karikert jødisk utseende og oppførsel som spiller ordspillet Scrabble med en annen mann som setter sammen ordet «jødesvin».

«Jeg er et jødesvin» sto det på et skilt rundt halsen hennes, den 70 år gamle jødiske kvinnen som satt på bakken på bare knær og ble tvunget til å skubbe brostein med saltsyre av østerrikske nazi-soldater, mens de hånet og ydmyket henne. Dette var på slutten av 1930-tallet, når forfølgelsen av europeiske jøder virkelig skjøt fart og endte i Holocaust, tilintetgjørelsen av 6 millioner jøder. «Jødesvin» var en hyppig brukt referanse i nazistenes propaganda, og det er der mange tror det startet, men historien går mye dypere og er mer omfattende enn som så.

Kimen til fiendtligheten mot europeiske jøder ble sådd mange århundrer tidligere, og den antisemittiske referansen til judensau, saujuden eller judenschwein har hatt en så sentral plass i europeisk kristendom, at vi finner det i både i bilder, prekenes, skrifter og skulpturer. Faktisk er over 20 gamle kirker i Tyskland «dekorert» med statuer og malerier av jøder i omgang med svin på ulike vis – alle i en dehumaniserende og spottende kontekst. Dette foregikk helt fra tidlig middelalder.

På selveste Martin Luthers kirke i Wittenberg finner vi en av de mest kjente skulpturene. Kirken som regnes som moderkirken til reformasjonen. Luther selv brukte «jødesvin» i mange av sine prekenes og skrev en rekke ekstremt antisemittiske tekster. Slik videreførte Luther den allerede godt etablerte antisemittiske læren og forestillingen i den katolske kirke. Også i Sverige, Frankrike og Østerrike finnes kirker med forestilte jøder og svin. Grunnen til at skikkelsene kan identifiseres som jøder, er de spesielle hattene, et katolsk påbud, som også eksisterte blant muslimske herskere.

Ikke bare hellige bygninger ble dekorert med disse fremstillingene av «jødesvin». Sågar byporter, bymurer og offentlige bygninger rundt i Europa har blitt prydet med ulike varianter av motivet. Svin er som kjent forbudt å spise i henhold til jødisk tro og anses som urent, noe som er en del av bakgrunnen for at det ble et ekstra populært motiv i spottingen av jøder. Dehumanisering og blasfemi i samme smekk.

Aggresjonen mot jøder og jødedom hos fremstående kristne teologer, smeltet etter hvert sammen med moderne rase-teorier om jøder som en underlegen rase, og ble en livsfarlig antisemittisk

Luther selv brukte «jødesvin» i mange av sine prekenes.

– De nødvendige oppgjørene med antisemittismens dype røtter i vår kultur, må tas den dag i dag», skriver kronikkforfatteren.

FOTO: NRK/NTB SCANPIX

gift, som legitimerte jødeforfølgelsen fra et moralsk ståsted. Myter, fordommer og dehumanisering så utbredt og normalisert at de nødvendige motreaksjonene mot Hitlers systematiske tiltak for å utrydde Europas jøder, uteble. Jøder hadde i henhold til den norske grunnloven ikke adgang til riket før 1851. Vi klarte ikke å beskytte vår jødiske befolkning under andre verdenskrig, tvert imot var flere norske tjenestemenn i det offentlige apparatet delaktige i deportasjonen av norske jøder. Forfatter Marthe Michelet har skapt en opprivende, men nødvendig debatt, om ikke også motstandsbevegelsen overså planene om å deportere jøder. At antisemittismen har en lang og grusom historie i Norge, er det ingen tvil om. Derfor må de nødvendige oppgjørene med antisemittismens dype røtter i vår kultur, tas den dag i dag.

«Jøde» er fortsatt et av de mest vanlige skjellsordene i norske skolegårder. Norske jøder, som utgjør en ørliten

minoritet på knappe 1400 personer, forteller om frykt for å vise sin jødiske identitet og tilhørighet. Den jødiske synagogen må ha omfattende sikkerhetstiltak. På den positive siden viser HL-senterets undersøkelse en nedgang i utbredelsen av stereotypiske forestillinger om jøder i den norske befolkningen. Dessverre er ikke det samme gjeldende i andre store vestlige land.

I Tyskland og Frankrike ble det i fjor rapportert om en dramatisk økning i hatkriminalitet mot jøder. I Tyskland ble det begått 1646 lovbrudd motivert av jødehat i Tyskland, en økning på 60 prosent, sammenlignet med året før. I Frankrike ble det i fjor registrert 541 antisemittiske lovbrudd, en betydelig økning fra 311 året før. Tyske myndigheter melder at trusselen kommer fra flere hold, majoriteten av angrepene var fra høyre-radikale, men også ekstreme islamister og venstreekstreme er involvert. Den samme økningen har også funnet sted i USA, med en rekke skjenn-

inger av jødiske gravsteder og massakren i synagogen i Pittsburgh i fjor, hvor 11 mennesker ble drept. Liv ble også tatt tidligere i år, under et skyteangrep på en synagoge i California.

At ekstreme grupper på ulike kanter har jødehat og fiendtlige konspirasjoner om jøder til felles, som gjør antisemittisme ekstra alvorlig, i tillegg til de historiske dimensjonene.

Derfor var det mer enn betimelig at regjeringen i 2016 la en handlingsplan mot antisemittisme på bordet. Men for at arbeidet og måloppnåelsen med en slik handlingsplan skal lykkes, er det helt avgjørende at en stor og mektig aktør som NRK, som statskanal, går foran som et godt eksempel. Tagg NRK og si ifra!

LINDA NOOR

Daglig leder i den minoritetspolitiske tenketanken Minotenk.

